

Uit het bestuur

Het historische museum de Casteelse Poort heeft een nieuwe voorzitter. Na bijna acht jaar heeft Jelle Vervloet de voorzittershamer overgedragen aan Liesbeth Tuijnman die al enige jaren bestuurslid was. Jelle heeft met veel gedrevenheid en enthousiasme zijn taken vervuld en blijft bij het museum betrokken.

Wim Heijman vicevoorzitter, Daan van der Sleen secretaris externe zaken, Liesbeth Tuijnman voorzitter, Evelien Storchi secretaris interne zaken, Roeland Janssen penningmeester.

Liesbeth heeft grote affiniteit met kunst en musea, getuige ook het feit dat zij lange tijd voorzitter was van het fort Panterden in Doornenburg en nu nog steeds bestuurslid is. Ook zit zij al een aantal jaren in de Raad van Advies van het Musée Lalique in Doesburg. Ooit begonnen in het onderwijs, maar toen al actief binnen haar partij, o.a. landelijk vicevoorzitter, maakte zij in 1985 de stap naar het burgemeesterschap. Begonnen in Norg, vervolgens Papendrecht en als laatste de gemeente Overbetuwe. Zij is in Elst blijven wonen. Haar eerste kennismaking met Wageningen is dat de jaargenoten van haar vader onder zijn leiding trachten in haar kinderwagen kersenspitten te mikken in de tuin van Ceres. Het bestuur heeft de afgelopen tijd een aantal mutaties gekend. Wim Heijman als oudgediende is vicevoorzitter, Evelien Storchi en Daan van der Sleen vervullen gezamenlijk de functie van secretaris en Roeland Janssen is de penningmeester. Ons museum is nooit als museum gebouwd. Dat brengt ook beperkingen mee in het gebruik van de ruimte. Daarom wordt een verbouwing voorbereid die ook de mogelijkheid zal bieden meer op eigentijdse manier

te exposeren. Dát en de inzet van veel enthousiaste vrijwilligers geeft ongetwijfeld een schwing aan de toekomst van het museum de Casteelse Poort.

In het zonnetje

Marja en Jillis van Nielen zijn al heel lang vrijwilliger en buitengewoon actief bij het museum. Jilles is er dagelijks te vinden. In de loop van de tijd hebben zij veel klussen en taken opgepakt. Tijdens de opening van de tentoonstelling 'Van trotse pauwen en meesterlijk licht' op 24 juli verraste de nieuwe voorzitter Liesbeth Tuijnman het echtpaar met woorden van waardering en bloemen. Marja stopt als vrijwilligster, Jillis blijft voorlopig actief in het museum.

Aangekochte kunstwerken in 2022

De Casteelse Poort heeft een collectie kunstwerken. Dankzij financiële steun van de Stichting Vrienden van de Casteelse Poort, kan deze collectie uitgebreid worden. Dit jaar koos de aankoopcommissie twee kunstvoorwerpen: een tegelplateau van de Wageningse kunstenaar **Frouwien Soenberg** en een bronzen beeld van de uit Wageningen afkomstige **Tibo van de Zande**.

Soenberg is keramiste en maakt tegels en tegelplateaus, zij heeft zich het bakken en glazuren van tegels zelf aangeleerd. Zij tekent de ontwerpen zelf en doet alles handmatig. In haar werk zie je veel aandacht voor insecten en de natuur. Haar werk is internationaal

bekend. Het aangekochte werk heet 'Vlinders en rupsen' en is geschilderd op een plateau van 25 tegels.

Van de Zand is een jonge kunstenaar, hij heeft een galerie in De Bilt. Hij maakt schilderijen en bronzen sculpturen. Hij werkte mee aan de totstandkoming van het monumentale bronzen beeld 'Fly away, love and peace', op de Wageningse markt. Het werk dat de commissie gekozen heeft is de sculptuur 'Into de future'. Een bronzen sculptuur met gekleurd glas, een mensfiguur die reikt naar de zon. Volgens Van de Zand stond dit voor zijn vader Jits Bakker (overleden 2014) symbool voor de bron van al het leven, maar ook voor het doorgeven van het kunstenaarschap. Kunst vormt de rode draad in het leven van Van de Zand. De kleuren doen denken aan de zon, de aarde en de lucht, die op ieder moment van de dag anders is door de reflectie van de glaskunst in de ruimte. De zon in de cirkel geeft kracht en energie om door te gaan, en het kunstwerk is juist door die dans van

het licht en kleur erg dynamisch als een persoon die vol vertrouwen naar de toekomst beweegt. De aankoopcommissie is onder de indruk van zijn werk, deels door de kwaliteit van het werk, maar ook omdat Tibo hiermee een ode brengt aan zijn vader en de metafoor van het doorgeven van het kunstenaarschap prachtig verbeeldt.

Museum van de Stad Wageningen
De Casteelse Poort
Oppericht 1988

Newsbrief
najaar 2022
Nummer 43

Casteelse Poort wijd open voor basisschoolleerlingen

Al jaren biedt het museum de Wageningse basisscholen een educatief programma aan over de Wageningse geschiedenis. Dit is zo'n succes dat alle scholen er ieder jaar gebruik van blijven maken. Deze activiteit is niet meer weg te denken. Ook in schooljaar 2022-2023 gaat het weer van start.

Ton Delhez is de coördinator van het deel jeugdeducatie binnen het museum: 'Dit programma draait al vele jaren ik heb het voorzitterschap zes jaar geleden overgenomen van Willem Dragt. Ik was basisschool-directeur en net gepensioneerd, het sprak me aan om basisschoolleerlingen het museum in te krijgen en stukjes van de Wageningse geschiedenis mee te geven. We hebben inmiddels ruime ervaring en het programma is bijgeslepen en ook strakker

Ton Delhez bij de historische kelder. Dit is de oorspronkelijke kelder van het kasteel die dienst deed als bierkelder, ijskelder en waarschijnlijk ook als bakkerij.

Zonning evenement

Op 20 augustus, op een perfecte zomerdag was het Montmartre aan de Rijn, een evenement in Parijse sferen in het centrum van Wageningen. Veel kramen van beeldend kunstenaars, portrettekenaars en schilders. Museum de Casteelse Poort sloot zich erbij aan. Penningmeester Roeland Janssen bemande de kraam van het museum. Hij kreeg veel leuke reacties van het publiek en het leverde nieuwe vrijwilligers op.

georganiseerd dan in het begin.' Met hulp van een groep enthousiaste vrijwilligers: Marianne Withagen, Loes den Nijs, Greet Eijkelenboom, Roeland Janssen, Bert van den Broek, Jan Oude Voshaar biedt het museum twee projecten aan.

Voor leerlingen van groep 5 en 6 op dinsdagochtend het project 'Gijsbert'. Het gaat over het ontstaan van het stadje Wageningen en het leven in de stad in de middeleeuwen. Gijsbert is een jongetje van 11 hij leeft in de middeleeuwen in Wageningen. Hij beleeft een avontuur en daarbij komen leerlingen veel te weten over het leven in de stad. Voor leerlingen van groep 7 en 8 is er op donderdagochtend het project 'Van evacuatie naar capitulatie'. Leerlingen krijgen achtergrondinformatie over Wageningen in de Tweede Wereldoorlog. Leerlingen verplaatsen zich in vluchtelingen. Als je moet vluchten, wat neem je dan mee? Ze gaan met foto's van de in de oorlog

kapotgeschoten huizen naar de Markt en maken een zoekopdracht. De goede samenwerking met de scholen maakt het programma tot een succes. Alle scholen doen aan beide projecten mee. Alle basisschoolleerlingen komen dus twee keer op bezoek in het museum. Op school werken zij met hun leerkracht aan ook aan de projecten. Groep 5 en 6 krijgen een leskist op school met platen en opdrachten. Groep 7 en 8 krijgen een digitale lesbrieft.

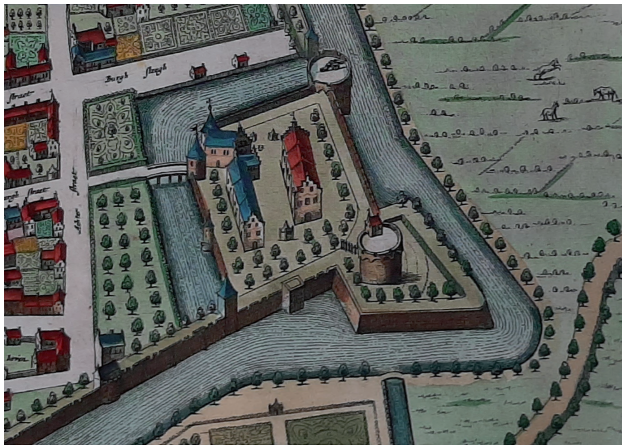
Het doel is dat de leerlingen het verhaal van de Wageningers in het verleden leren kennen. Door aan te sluiten bij zichtbare elementen van de geschiedenis van Wageningen, de restanten van de stadsmuur, de gracht, de historische plek van het museum, Hotel de Wereld maakt het museum daar een begin mee. Dit jaar laat Ton Delhez de leerlingen ook de gewelfkelder zien van het kasteel dat ooit op de plek van het museum stond.

Maand van de geschiedenis

Wageningen en het Rampjaar 1672 (-1673)

Het Rampjaar 1672: De regering was Radeloos, het volk Redeloos en het land Reddeloos. Maar hoe zag het alledaagse leven in Wageningen eruit in die tijd?

Het zal geen verheffend gezicht zijn geweest in juni 1672 om de terugtrekkende troepen van prins Willem III door Wageningen te zien gaan. En daar achteraan kwamen de Fransen. Een deel van de Wageningers, vooral de rijkere die wat te verliezen hadden, sloten zich bij de Nederlandse troepen aan en verlieten de stad. Ze namen hun kostbaarheden mee, of gaven die in bewaring bij andere inwoners. Onder hen was het voltallige stadsbestuur. Wie in het bezette gebied achterbleef, werd geconfronteerd met inkwartiering van Franse soldaten of het verplicht leveren van bijvoorbeeld dekens of eten aan de Franse militairen. Huizen van gevluchte rijke inwoners werden gebruikt om officieren te huisvesten, of ze werden verhuurd,

waarbij de huur moest worden betaald aan een Franse commissaris. De Fransen eisten hoge geldbedragen, die ze 'sauvegarde' (beveiliging) of 'recognitie' (erkenning) noemden: alsof de Franse bezetter de bevolking beschermde en de inwoners blij moesten zijn met de invasie. De Franse soldaten waren vaak hondsbrutaal en wie hen ingekwartierd had gekregen, gaf hun vaak waar ze om vroegen, uit angst voor diefstal of mishandeling. Met bier en brood, of het betalen van 'sauvegarde' konden inkwartiering en andere overlast van de Fransen soms wel worden afgekocht, maar dat geld moest je dan natuurlijk wel hebben. Ook vorderden de Fransen het vee bij de inwoners, omdat al hun soldaten te eten moesten hebben. Naast dwangsommen (vereringen) en sauvegarde eisten de Fransen ook de inkomsten van de jaarlijkse belastingen op. Zij waren namelijk van mening dat de veroverde gebieden voortaan onder de Franse koning viel en de inwoners Franse onderdanen waren. Namens het Wageningse stadsbestuur reisde dan ook om de haverklap iemand naar Arnhem om de geëiste bedragen af te leveren. Verder eisten de Fransen allerlei dingen, zoals dekens, paarden of kruiwagens, van de bezette gebieden. De stad moest soms bij particulieren geld lenen om aan de eisen te kunnen voldoen. Wat plunderingen en brandstichting door de Fransen betreft, kwam Wageningen er nog vrij goed vanaf. In het gebied langs de Waterlinie, in Holland, het Gooi en Utrecht, werden bijvoorbeeld veel buitenplaatsen platgebrand. Wageningen

is dat lot bespaard gebleven, maar wel werden in 1673 (waarschijnlijk rond maart/mei) de verdedigingsmuren van het Kasteel opgeblazen, en ook de stadswallen en bolwerken moesten worden gesloopt. Dat laatste moesten de inwoners van Wageningen zelf doen, omdat de Fransen daar geen mensen (of geld, of zin) voor hadden. Om een veilige aftocht te krijgen en om nog de laatste beetje geld uit de bezette gebieden te persen, namen de Fransen wel uit allerlei plaatsen gijzelaars mee voor wie losgeld betaald moest worden. De oorlog met Frankrijk was in 1674 nog niet afgelopen: de vrede werd pas in augustus 1678 getekend. Maar de Franse bezetting is eind 1674 / begin 1675 uit Wageningen vertrokken. Daarmee was het leed nog niet geleden: de stadsmuren waren deels gesloopt, de muren rond het Kasteel opgeblazen, de grachten waren deels gedempt met het puin van de muren, en de bevolking was boos op het gevluchte stadsbestuur dat na de Franse bezetting terugkwam alsof er niets was gebeurd. Het bleef nog jaren rommelen in Wageningen.

Dit artikel is een samenvatting van twee artikelen van Bob Kernkamp uit het tijdschrift Oud Wageningen, juni en september 2022, gemaakt door Jan Schakel. De tentoonstelling 'Wageningen en het Rampjaar 1672' laat het verhaal zien van de verwoesting van Kasteel Wageningen in 1673 en de bouw op die plek van het huis dat nu Museum de Casteelse Poort is. De tentoonstelling is te zien van zaterdag 1 oktober tot en met zondag 13 november.

De verbeelding van het landschap Wageningen op het kruispunt van vier landschappen

Deze winter toont museum De Casteelse Poort een expositie over de Wageningse Landschappen.

De keuze voor dit onderwerp is op zich niet opzienbarend. Elk museum in Nederland besteedt er aandacht

aan, onder poëtische titels als 'Het Eeuwige Landschap' (Den Bosch), 'Levend Landschap' (Schiedam), 'Imaginaire Landschappen' (Helmond), 'Verrukkelijke Landschappen' (Gouda), 'Beladen Landschap' (Leeuwarden) en 'Ode aan het Landschap' (Zandvoort). Dat het Wageningse museum de blik

richt op zijn eigen omgeving is ook niet verwonderlijk. De tentoonstelling 'De verbeelding van het landschap; Wageningen op het kruispunt van vier landschappen' bouwt voort op het boek uit 2021 'De Landschappen van Wageningen', maar kiest een eigen invalshoek. In de vier zalen

van Museum de Casteelse Poort staan namelijk niet de Uiterwaarden, de Wageningse Berg, de Eng en het Binnenveld centraal, maar komen achtereenvolgens de Dynamiek, de Wetenschap, de Verbeelding en de Politiek van die landschappen aan bod. Ondanks de ligging van Wageningen op het kruispunt van vier prachtige landschappen, heeft Wageningen nooit een eigen kunstenaarskolonie gekend. Anders dan bijvoorbeeld aan de Zuidrand van de Veluwe (de Oosterbeekse School, met schilders als Johannes Bilders, Theofiel de Bock en Xeno Münninghoff) of de Noord-Veluwe (de Nunspeetse School met schilders als Jan van Vuren en Arthur Briët) heeft Wageningen op

artistiek gebied geen school gemaakt. Niet dat er geen prachtige schilderijen van Wageningen of door Wageningers zijn gemaakt. In de tentoonstelling is een indrukwekkend palet van verschillende vormen van **verbeelding** van de Wageningse landschappen te zien. Omdat Wageningen algemeen bekend is als de 'City of Life Sciences' kan het museum ook niet om de **wetenschappen** van het landschap heen. Wetenschap en landschap zijn op allerlei mogelijke manieren met elkaar verbonden. Zo hing de komst van de Landbouwhogeschool direct samen met de hier aanwezige agro-ecologische diversiteit aan landschappen. Omgekeerd heeft de aanwezigheid van de Wageningen Universiteit een

enorm stempel gedrukt op haar omgeving. In de expositie wordt ruim aandacht besteed aan het zogenaamde 'universitaire landschap': het enorme complex van proefvelden en onderzoekstations wat de stad Wageningen omgeeft. De invalshoek '**de politiek van het landschap**' biedt een geheel nieuwe kijk op het landschap. Onder de titel 'De strijd om het landschap' is in het laatste nummer van het tijdschrift Oud Wageningen uiteengezet hoezeer macht, geld en politiek intrinsiek verbonden zijn met de dynamiek van de (Wageningse) landschappen. Voorbeelden uit het verre (Uiterwaardenplan) en het recente verleden (stadion de Wageningse Berg) illustreren het proces van democratisering van het landschap.

De expositie over de Wageningse landschappen loopt van 6 november tot en met 2 april 2023. Naast de vier hiervoor genoemde invalshoeken heeft de tentoonstelling meer te bieden: zowel de Cameraclub Wageningen als het Gelderse Palet zullen eigen artistiek werk in de vorm van foto's en schilderijen van de Wageningse landschappen presenteren. Ook zal er in januari een symposium plaats vinden, geheel gewijd aan het thema van deze expositie.

'De Kracht van Hoop'

Vanaf 23 november is in het Koetshuis van het museum een bijzondere expositie te zien in samenwerking met Het Depot; werk van Anyta Holst met beelden die in bruikleen zijn gegeven door Het Depot.

De werken van Anyta Holst zijn zeer confronterend, zij kunnen van alles verbeelden. Corona, oorlog Oekraïne, ziekte en dood. De laatste twee jaren waren zwaar voor alle mensen op de wereld. Ouderen, maar ook jongeren die depressief werden. Maar als tegenkracht is daar altijd de hoop in een mensenleven. De hoop van schoonheid, schoonheid van liefde, kunst, vriendschap. De hoop op nieuwe tijden, gezondheid. Anyta is uitstekend geslaagd om met pastelkleuren leed te verbeelden. Werken die je bijna de adem doen inhouden zo akelig om naar te kijken. Maar... ze begint met hoop twee

liefdevolle werken van een moeder en een kind, zoals het leven zou moeten zijn maar helaas niet altijd is.

Maar Anyta gaat ook uit van hoop ook door kunst. Het prachtige werk van Het Depot aan ons uitgeleend illustreert dat ook. Kunst biedt troost, is helend.

AGENDA

1 oktober - 13 november 2022
Maand van de geschiedenis
Wageningen en het rampjaar 1672

6 november - 2 april 2023
De verbeelding van het landschap
Wageningen op het kruispunt van vier landschappen

23 november - 26 februari 2023
De Kracht van Hoop
Anyta Holst
Beelden uit Het Depot